

Veljo Tormis ja minimalism. Tema uue helikeele retseptsioonist 1960ndatel aastatel¹

—
Jaan Ross

Käesoleva artikli eesmärgiks on vaadelda Veljo Tormise (1930–2017) rahvamuusikale tugineva stiili vastuvõttu Eestis peamiselt 1960. aastatel tema kolleegide – heliloojate ja muusikateadlaste seas. Kodueesti heliloojad paiknesid Teise maailmasõja järgsel ajastul nende kutsetegevust silmas pidades vähemalt kahe erineva ideoloogilise suundumuse mõjuväljas: esiteks, kultuuri järjepidevusest tulenev rahvusliku helikeele arendamise nõue, ning teiseks, Nõukogude okupatsioonivõimude poolt peale sunnitud sotsialistliku realismi doktriin. Tormise poolt 1960. aastate keskel juurutatud minimalistlike sugemetega ja peamiselt regivärsilisele rahvalaulule tuginev stiil oli midagi Eesti muusikakultuuris seninägematut, mis sel põhjusel pidi kutsuma ja kutsuski ühiskonnas ka asjatundjate seas esile küllaltki erilmelisi reaktsioone. Tormis kuulub nende heliloojate hulka, kes mitte ainult ei ole kirjutanud muusikat, vaid võtnud ka aktiivselt sõna küsimustes, mis puudutavad muusika suhteid meid ümbritseva tegelikkusega.

¹ Veljo Tormis lahkus meie hulgast 21. jaanuaril 2017. Tormis polnud mitte ainult suurepärane helilooja, vaid ka Eesti Muusikateaduse Seltsi liige. Käesolev artikkel ilmub Tormise pärandi mälestamiseks, kuid see on ühtlasi kummardus Urve Lippusele, kelle uurimistöös üks kese oli Veljo Tormise looming. Tekst on varem eesti keeles ilmunud Sirbis 8. okt. 2010.